

JUS

Samboeres arverett – særlig om rett til å sitte i uskiftet bo

DÅRLIG BESKYTTELSE

Når det kommer til arv, er samboere dårligere beskyttet enn ektefeller.
Foto: Priscilla Du Preez, Unsplash

Til tross for at mange voksne stifter familie uten å gifte seg, har lovgiver ikke åpnet for at samboere får like arverettigheter som ektefeller. Denne artikkelen gir en innføring i arvereglene for samboere og noen gode råd for å sikre den samboeren som lever lengst.

Samboere uten felles barn

Den klare hovedregelen er at samboere ikke har arverett etter loven. Skal samboere sikre arv til hverandre, må dette gjøres ved å opprette testament.

Barnløse samboere har full testasjonsfrihet og kan derfor testamentere alt de eier, til hverandre.

Samboere med særkullsbarn på én eller begge sider kan testamentere til samboeren den delen av formuen som ikke skal til livsarvingene – normalt $\frac{1}{3}$, også kalt *den testasjonsfrie delen*.

Dersom man har vært samboende i fem år, kan man i testament tilgodese hverandre med inntil fire ganger folketrygdens grunnbeløp. Dersom boet er lite, vil samboers arverett gå foran livsarvingenes pliktdelsarv.

Samboere med felles barn

Samboere med felles barn står i en egen kategori. De har en begrenset arverett etter loven, og også en begrenset rett til å sitte i uskifte. Disse reglene vil bli gjennomgått i det videre.

Den som var samboer med arvelateren ved dødsfallet, og som har, har hatt eller venter barn med arvelateren, har rett til en arv på fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet. I skrivende stund utgjør et grunnbeløp (1 G) 118 620 kroner. Grunnbeløpet oppjusteres én gang i året. Denne justeringen skjer 1. mai.

Skiftes boet etter avdøde, vil gjenlevende samboer ha krav på å motta et beløp pålydende 474 480 kroner.

Denne arveretten går foran livsarvingenes pliktdelsarv. Det vil si at dersom boets størrelse er fire ganger grunnbeløpet eller mindre, arver samboeren alt. Dersom dødsboets størrelse er på 300 000 kroner, arver samboeren alt.

Vilkår for uskifte

Uskifte betyr at skiftet etter først-avdøde utsettes til etter at også lengstlevende har gått bort. Dette gir den gjenlevende parten en økonomisk og praktisk trygghet i en allerede vanskelig tid. Uskifteretten gjelder bare overfor felles barn. Har først-avdøde særkullsbarn, må

FORSKJELLER MELLOM EKTEFELLE OG SAMBOER:

- Mens ektefeller som hovedregel automatisk har rettigheter ved arv, er samboeres rettigheter mer begrenset og avhengig av ulike vilkår.
- Ektefeller har en lovfestet rett til arv etter hverandre, uansett om de har felles barn eller ei.
- Samboere uten felles barn har etter dagens arvelov ingen arverett etter hverandre. Samboere uten felles barn bør skrive testament for å sikre arv etter hverandre.
- Samboere med felles barn arver 4 G etter hverandre. Dersom de ønsker å arve mer, må det opprettes et testament.

de samtykke til et uskifte. Blir samtykke ikke gitt, er den lengstlevende forpliktet til å gjøre opp pliktdelsarv overfor særkullsbarna.

Omfanget av uskifteretten

I motsetning til ektefeller, som har rett til å overta alt felleseie uskiftet, kan samboere kun overta felles bolig og innbo samt bil og fritidsbolig dersom fritidsboligen tjente til felles bruk.

I praksis betyr dette at bankmidler og øvrige oppsparte verdier ikke inngår i det uskiftede bo. Det samme gjelder andre eiendeler som båt eller motorsykel, selv om de har tjent til felles bruk. Disse verdiene og eiendelene må identifiseres og fordeles mellom dødsboet og den gjenlevende. Med dødsboet menes den delen av først-avdødes formue som skal deles ut som arv, enten til livsarvinger eller til eventuelle testamentsarvinger. Er det opprettet samboeravtale, vil avtalen gjøre det praktisk og enkelt å gjennomføre delingen.

Også enkelte av gjenlevende samboers eiendeler vil inngå i uskifteboet. Dette gjelder alt samboeren er eller blir eier av, som hører naturlig sammen med de eiendelene han eller hun har overtatt uskiftet. Ligger boligen eller fritidsboligen i sameie mellom samboerne, vil både avdødes og gjenlevendes eierandel gå inn i uskifteboet. Videre vil hele innboet inngå i uskifteboet, uavhengig av hvem som eide det under samlivet.

Gjenlevende råder som en eier over alt som inngår i uskifteformuen. Det betyr at vedkommende kan selge eiendeler og erstatte dem med nye. Erstattes for eksempel noe av innboet, vil det nye tre inn i uskifteboet. Ønsker gjenlevende å selge felles bolig for deretter å kjøpe en mindre leilighet, er det fullt mulig. Både den nye boligen og eventuelt salgsoverskudd går da inn i uskifteboet.

For samboere med felles barn som lever i et fullt ut ekteskapsliggende forhold, er det en klar anbefaling å opprette testament som utvider uskifteretten. Det følger nemlig av loven at man ved testament kan gi rett til å sitte i uskifte med alt av verdier den først-avdøde etterlater seg.

Da slipper man alle grensedragnin-
gene om hva som skal skiftes, og hva
som skal overtas uskiftet.

Uskifteretten kan også begren-
ses ved testament, men dette forut-
setter at samboeren har kunnskap
om dette.

Hvordan beregne verdiene i uskifteboet

Ved opprettelse av uskifteboet skal
det avgis en erklæring til tingretten
som angir hvilke eiendeler som er
overtatt, og hvilken sameiebrøk
samboerne hadde.

For å beregne verdien av
eiendelene i uskifteboet må man ta
hensyn til eiendeler som bolig, bil,
bankkontoer, verdigjenstander og
andre formuesgjenstander. Det kan
være lurt å søke profesjonell hjelp, for
eksempel en takstmann eller en ei-
endomsmegler, for å fastslå nøyaktig
markedsverdi på boligen og eventu-
elle eiendeler av større verdi. Videre
må man også identifisere og doku-
mentere gjeldsposter som lån, kreditt-
kortgjeld og andre økonomiske
forpliktelser. Dersom gjenlevende
og arvingene ikke blir enige, kan det
holdes registrering ved tingretten.

Korrekt utfylt dokumentasjon
og nøyaktige beregninger er avgjø-
rende for å sikre en jevn og rettferdig
overgang til uskifteboet. Eventuelle
feil eller unøyaktigheter kan skape
utfordringer i fremtiden og føre til
uenigheter med arvingene til den
avdøde parten. Av denne grunn kan
man være tjent med juridisk råd-
givning for å sikre at prosessen blir
gjennomført korrekt og rettferdig.

Det er viktig å merke seg at gjen-
levende samboer som overtar boet
uskiftet, blir personlig ansvarlig for
avdødes gjeld. Dersom gjeldssitua-
sjonen til avdøde er uklar, anbefales
det å utferdige proklama. Gjen-
levende vil da få innsyn i arvelaters
formues- og gjeldsforhold. Først da
er det mulig å ta et veloverveid valg
mellom skifte og uskifte.

Skifte av uskifteformuen

Ved skifte av et samboeruskifte
skal uskifteboet deles på grunn-
lag av verdiforholdet mellom
samboernes eiendeler i uskifte-
boet da uskiftet ble etablert.

Skiftes det mens lengstlevende
samboer er i live, har lengstleven-
de arverett i tillegg til sin del av
uskifteboet.

Avslutning

Samboeres arverett og rett til å sitte
i uskiftet bo er komplekse og viktige
spørsmål i norsk arverett. Mens
ektefeller som hovedregel automa-
tisk har rettigheter ved arv og rett
til å sitte i uskiftet bo, er samboeres
rettigheter mer begrenset og avhen-
gig av ulike vilkår. For å sikre seg
selv og hverandre økonomisk og
juridisk er det viktig for samboere
å være klar over disse reglene og
eventuelt søke juridisk rådgivning
eller opprette særskilte avtaler for å
ivareta hverandres interesser.

HILDE STURE

Senioradvokat i Stiegler Advokatfir-
ma AS. Hun er utdannet cand. jur. fra
Universitetet i Bergen og er tilknyttet
firmaets faggruppe for personrett.
Hilde Sture har lang erfaring fra råd-
givning og tvisteløsning for private
klienter og har særskilt kompetanse
innen arve- og familierett.

Foto: Veronika Stuksrud

MARI SKALDEHAUG SOLBERG

Advokat i Stiegler Advokatfirma AS.
Hun er master i rettsvitenskap fra
Universitetet i Bergen og er tilknyttet
firmaets faggruppe for personrett.
Mari bistår hovedsakelig innenfor
arverett og person-, skifte- og fami-
lierett. Hun har bred erfaring med å
bistå privatpersoner i personlige tvis-
ter, blant annet økonomiske skifter
etter samlivsbrudd og arverettslige
konflikter.

Foto: Veronika Stuksrud